

Lasprocessen voor metalen

Proces terminologie

De geldende norm NEN-EN-ISO 4063:2000, getiteld 'Lassen en verwante processen – Termen voor processen en referentienummers', kent aan alle basislasprocessen een uniek nummer toe, voor de complete lijst zie tabel 5.

Het eerste cijfer van dit unieke nummer refereert aan het basisproces volgens het overzicht in tabel 1.

Tabel 1: Overzicht van basisprocessen met bijbehorend referentienummer

Referentie nummer	Basisproces
1	Booglassen
2	Weerstandlassen
3	Autogeenlassen
4	Druklassen/smeedlassen
7	Overige lasprocessen
9	Hard- en zachtsolderen en lassolderen

Dit eerste cijfer van het proces-referentienummer wordt gevolgd door een combinatie van één of twee cijfers, waarmee de verdere relevante kenmerken van het lasproces worden aangegeven. Bijvoorbeeld het MIG lasproces heeft het nummer 131, wat betekent:

- 1 Booglassen
- 3 met afsmeltende elektrode onder gasbescherming
- 1 met inert gas

Aldus ontstaat een proces-referentienummer bestaande uit twee of drie cijfers dat uniek is voor dat specifieke proces. Het referentienummer kan als symbool op tekeningen geplaatst worden. Men is verplicht dit nummer te gebruiken op de lasmethode beschrijvingen (NEN-EN-ISO 15614) en in kwalificatie documenten voor lassers (NEN-EN 287, NEN-EN-ISO 9606) en lasmethoden moet worden genoemd. Voor de in de laspraktijk meest toegepaste lasprocessen wordt in tabel 2 een overzicht van referentienummers gegeven.

Tabel 2. Overzicht meest gebruikte proces-referentienummers.

Referentie nummer	Basisproces
111	Booglassen met beklede elektroden
114	Booglassen met poedervevulde draad (gasloze draad)
121	Onder poeder lassen met 1 draadelektrode
125	Onder poeder lassen met gevulde draad
131	Gasbooglassen met massieve draad onder bescherming van inert gas (MIG-lassen)
135	Gasbooglassen met massieve draad onder bescherming van actief gas (MAG-lassen)
136	Gasbooglassen met gevulde draad onder bescherming van actief gas (MAG-lassen)
141	TIG-lassen
15	Plasma lassen

Proces keuze

Zoals Tabel 2 ons laat zien zijn er vele lasmethoden waaruit gekozen kan worden. Factoren die bepalend zijn in algemene zin voor de keuze van het proces zijn:

- te verbinden materiaalcombinaties
- vorm van de componenten (plaat, pijp, profiel etc.)
- kwaliteits- en sterkte-eisen
- beschikbaarheid van apparatuur en personeel
- mate van mechanisatie
- kosten
- plaats en positie van uitvoering

Als met deze factoren rekening gehouden wordt zal hieruit het meest gunstige lasproces naar voren komen. Maar de keuze voor een lasproces binnen een bedrijf kan beperkt worden door bijvoorbeeld de kosten voor implementatie van een nieuw proces, beschikbaarheid kennis, lassers en apparatuur.

De beschikbare verbindingsprocessen kunnen onderverdeeld worden in de volgende typen:

Smeltlassen

Boog
Gas
Bundel
Weerstand

Thermomechanische

Wrijving
Explosie
Abrandstuik

Mechanisch

Bevestigingsmiddelen

Vaste toestand

Lijmen

Solderen

Hoge temperatuur solderen

Een overzicht van de toepasbaarheid van diverse verbindingprocessen, naad vormen en componenten is te vinden in tabel 3.

Bij de juiste proceskeuze moet ook rekening gehouden worden met de toepassing, kan het proces op locatie gebruikt worden, kan het handmatig of gemechaniseerd uitgevoerd worden en de totale kosten van de las- en randapparatuur.

Tabel 3. Overzicht toepasbaarheid diverse verbindingprocessen

Proces	Index no.	Staal	RVS	Al	Stompe las	Overlap	Plaat	Pijp	Mobiel	Handmatig	Gemech. geautom.	Montage
Arc	1	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja
Gas	3	Ja	Mogelijk	Mogelijk	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja
Laser	52	Ja	Ja	Mogelijk	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Nee	Ja	Nee
Resistance	2	Ja	Ja	Ja	Mogelijk	Ja	Ja	Mogelijk	Mogelijk	Ja	Ja	Nee
Friction	42	Ja	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Nee	Nee	No	Ja	Nee
Brazing	9	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Mogelijk	Ja	Ja	Mogelijk	Ja
Fasteners	none	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Nee	Mogelijk	Ja	Ja	Ja
Adhesives	none	Ja	Ja	Ja	Nee	Ja	Ja	Ja	Ja	Ja	Mogelijk	Ja

Smeltlasprocessen

Bij het smeltlassen smelten de randen van de componenten aan elkaar, zo wordt de las gevormd.

Tabel 4 laat zien

Ondanks dat het smeltlassen een eenvoudig verbindingproces lijkt kunnen er ook enkele problemen optreden. Veel voorkomende lasfouten zijn porositeiten in de las scheuren in de las of warmte beïnvloede zone. Porositeiten kunnen voorkomen worden door het smeltbad adequaat te beschermen en voor bijvoorbeeld aluminium lastoevoegmateriaal te gebruiken.

Met in acht neming van de naaddesign en de chemische samenstelling van het lasmateriaal kunnen scheuren in het lasmetaal voorkomen worden. Scheuren in de warmte beïnvloede zone die veroorzaakt kunnen worden door waterstof kunnen voorkomen worden door lastoevoegmaterialen te gebruiken met een laag waterstofgehalte, te lassen met de juiste warmte-inbreng (heat input), de afkoelsnelheid in de hand te houden en basismateriaal gebruiken met de juiste chemische samenstelling (vooral koolstofgehalte is belangrijk).

Tabel 4. Toepasbaarheid diverse lasprocessen.

Proces	Warmte bron	Bescherming	Dikte basis materiaal mm	Neersmelt snelheid kg/hr
Boog				
BMBE	Boog	Gas/flux	1-100	1-4
MIG	Boog	Gas	0.5-100	1-8
TIG	Boog	Gas	0.1-100	1-4
OP	Boog	Flux	5-250	5-20
ES/EG	Weerstand/boog	Flux/gas	5-250	5-20
Stiftlassen	Boog	-	4-20	-
Gas				
Autogeen	Vlam	Gas	0.6-10	1-2
Bundel				
Laser	Licht	Gas	0.2-25	-
EB	Elektronen	Vacuüm	0.2-250	-
Weerstand				
Sunt/Naad	Weerstand	-	0.2-10	-
Thermiet				
Thermiet	Chemisch	Gas	10-100	-

Tabel 5. Complete lijst met procesnummers.

Arc welding	1	Booglassen
Metal-arc welding	101	Metaalbooglassen
Metal-arc welding without gas protection	11	Booglassen zonder gasbescherming
Manual metal-arc welding	111	Booglassen met beklede elektroden
Gravity (arc) welding with covered electrode	112	Zwaartekrachtlassen met beklede elektroden
Self shielded flux-cored arc welding	114	Booglassen met poedergevulde draad (gasloze draad)
Submerged arc welding	12	Onderpoeder lassen
Submerged arc welding with wire electrode	121	Onderpoeder lassen met draadelektrode
Submerged arc welding with strip electrode	122	Onderpoeder lassen met bandelektrode
Submerged arc welding with multiple wire electrodes	123	Onderpoeder lassen met meervoudige elektroden
Submerged arc welding with metallic powder addition	124	Onderpoeder lassen met toevoeging van een metalliek poeder
Submerged arc welding with tubular cored electrode	125	Onderpoeder lassen met gevulde draadelektrode
Gas-shielded metal arc welding	13	Gasbooglassen met afsmeltende elektrode
Metal-arc inert gas welding; MIG-welding	131	(MIG-lassen) gasbooglassen met afsmeltende massieve draad onder bescherming van een inert gas
Metal active gas welding; MAG-welding	135	(MAG-lassen) gasbooglassen met afsmeltende massieve draad onder bescherming van een actief gas
Flux-cored arc welding with active gas shield	136	(MAG-lassen) gasbooglassen met gevulde draad onder bescherming van een actief gas
Flux-cored arc welding with inert gas shield	137	(MIG-lassen) gasbooglassen met gevulde draad onder bescherming van een inert gas
Gas-shielded welding with non-consumable electrode	14	Gasbooglassen met niet afsmeltende elektrode
Tungsten Inert Gas (arc) welding	141	TIG-lassen
Plasma arc welding	15	Plasmalassen
Plasma MIG welding	151	PlasmaMIG-lassen

Powder plasma arc welding	152	Poeder plasmalassen
Other arc welding processes	18	Andere booglasprocessen
Arc welding with rotating arc (MIAB)	185	Booglassen met een roterende boog (MIAB)
Resistance welding	2	Weerstandlassen
Spot welding	21	Puntlassen
Indirect spot welding	211	Indirect puntlassen
Direct spot welding	212	Direct puntlassen
Seam welding	22	Rolnaadlassen
Lap seam welding	221	Rolnaadlassen van overlapnaden
Mash seam welding	222	
Foil butt-seam welding	225	
Seam welding with strip	226	Rolnaadlassen met onderlegstrip
Projection welding	23	Projectielassen
Indirect projection welding	231	Indirect projectielassen
Direct projection welding	232	Direct projectielassen
Flash welding	24	Afbrandstuiklassen
Flash welding with preheating	241	Afbrandstuiklassen met voorwarmen
Flash welding without preheating	242	Afbrandstuiklassen zonder voorwarmen
Resistance butt welding	25	Weerstandstuiklassen
Other resistance welding processes	29	Andere weerstandlasprocessen
HF resistance welding	291	Hoog-frequent weerstandlassen
Gas welding	3	Autogeen lassen
Oxy-fuel gas welding	31	Autogeen lassen met zuurstof-brandstof gasmengsel
Oxy-acetylene welding	311	Autogeen lassen met zuurstofacetyleen gasmengsel
Oxy-propane welding	312	Lassen met zuurstof-propaan mengsel
Oxy-hydrogen welding	313	Lassen met zuurstof-waterstof mengsel
Pressure welding	4	Druklassen
Ultrasonic welding	41	Ultrasoon lassen
Friction welding	42	Wrijvingslassen
Welding by high mechanical energy	44	Lassen met hoge mechanische energie

Explosive welding	441	Explosielassen
Diffusion welding	45	Diffusielassen
Oxy fuel gas pressure welding	47	Gasdruklassen
Cold pressure welding	48	Kouddruklassen
Beam welding	5	Bundel lassen
Electron beam welding	51	Elektronenbundel lassen
Electron beam welding in vacuum	511	Elektronenbundellassen in vacuum
Electron beam welding in atmosphere	512	Atmosferisch EB-lassen
Laser welding	52	Laser lassen
Solid state laser welding	521	Vaste stof laser lassen
Gas laser welding	522	Gas laser lassen
Other welding processes	7	Ander lasprocessen
Alumino-thermic welding	71	Thermietlassen
Electro-slag welding	72	Elektroslaklassen
Electro-gas welding	73	Elektrogaslassen
Induction welding	74	Inductielassen
Light radiation welding	75	Lassen met lichtenergie
Infrared welding	753	Infrarood lassen
Capacitor discharge welding	77	Percussielassen
Stud welding	78	Stiftlassen
Drawn arc stud welding with ceramic ferrule or shielding gas	783	
Short-cycle drawn arc stud welding	784	
Capacitor discharge drawn arc	785	
Capacitor discharge drawn arc stud welding with tip ignition	786	
Drawn arc stud welding with fusible collar	787	
Friction stud welding	788	
Cutting and gouging	8	Snijden en gutsen
Flame cutting	81	Brandsnijden

Arc cutting	82	Boogsnijden
Plasma cutting	83	Plasmasnijden
Laser cutting	84	Lasersnijden
Flame gouging	86	Vlamgutsen
Arc gouging	87	Booggutsen
Air arc gouging	871	Booggutsen met lucht
Oxygen arc gouging	872	Booggutsen met zuurstof
Plasma gouging	88	Plasma gutsen
Brazing, soldering and braze welding	9	Hard- en zachtsolderen en soldeerlassen
Brazing	91	Hardsolderen
Infrared brazing	911	Infraroodsolderen
Flame brazing	912	Vlamsolderen
Furnace brazing	913	Ovensolderen
Dip brazing	914	Dompelsolderen
Salt-bath brazing	915	Zoutbadsolderen
Induction brazing	916	Inductiesolderen
Resistance brazing	918	Weerstandsolderen
Diffusion brazing	919	Diffusiesolderen
Vacuum brazing	924	Vacuumsolderen
Other brazing processes	93	Andere hard-soldeerprocessen

Deze aflevering in de rubriek 'Laskennis opgefrist' is een bewerking van 'Job Knowledge for welders Part 1' uit TWI Connect door Co van der Goes, geactualiseerd eind 2008.

Inlichtingen

Nederlands Instituut voor Lastechniek
Boerhaavelaan 40
2713 HX Zoetermeer
Website: www.nil.nl
e-mail: info@nil.nl

<p>Informatie en advies van het NIL wordt verstrekt in goed vertrouwen en is gebaseerd op de huidige stand der technische kennis. Er kan geen garantie verleend worden aan de resultaten of effecten door toepassing van de informatie van deze website. Ook kan er geen verantwoordelijkheid of aansprakelijkheid geaccepteerd worden voor iedere vorm van verlies of schade .</p>
